

STAND VAN ZAKEN URGENTE OTTERKNELPUNTEN

ALTERRA, WAGENINGEN UR

Loek Kuiters & Dennis Lammertsma

Versie 10/05/2016

In opdracht van het Ministerie van EZ; Helpdeskvraag KVB-018-N&B

© Alterra, Wageningen UR; mei 2016

Inhoud

Inleiding	3
Aanpak	5
Resultaten	5
Stand van zaken per knelpunt	6
Knelpunt 9A A6 Lemmer-Joure, afslag 18 (Fr)	6
Knelpunt 9B A6 Lemmer-Joure, afslag 19 (Fr)	8
Knelpunt 9C A6 Lemmer-Joure, ter hoogte van Lemmer (Fr)	10
Knelpunt 2A A7 Joure-Drachten, afslag 25 (Fr)	10
Knelpunt 4B N334 Steenwijk-Zwartsluis (Ov)	12
Knelpunt 11A N351 Kuinre Wolvega, ter hoogte van de Scheene (Fr)	13
Knelpunt 11C N351 Kuinre-Wolvega, ter hoogte van Spanga (Fr)	14
Knelpunt 43 Lemsterweg (Fr)	16
Knelpunt 49 A32 ter hoogte van Wolvega (Fr)	18
Knelpunt 3 Heidenskipsterdyk (Fr)	18
Knelpunt 21 A32 ter hoogte van De Deelen (Fr)	19
Knelpunt 95 N361 Trynwaldsterdijk (Fr)	20
Knelpunt 112 N358 Sylsterwei (Fr)	21
Knelpunt 56B N351 Slijkenburgerdijk (Ov)	23
Knelpunt 57 De Auken (Ov)	23
Knelpunt 74A N331 tussen Zwartsluis en Hasselt (Ov)	24
Knelpunt 160 Meenteweg (Ov)	24
Knelpunt 71A N331 tussen Zwartsluis en Vollenhove (Ov)	24
Knelpunt 56A N351 Slijkenburgerdijk (Ov)	26
Knelpunt 56C N334 tussen Zwartsluis en Beukerssluis (Ov)	26
Knelpunt 55A De Mussels (Dr)	28
Verdere acties provincie Friesland	30
Verdere acties provincie Overijssel	30
Conclusies en aanbevelingen	30
Literatuur	32
Bijlage 1: Contactpersonen	33
Bijlage 2: Knelpunten provincie Fryslân	34

Inleiding

Naar aanleiding van een gerechtelijk vonnis van 22 mei 2013 is door Alterra in opdracht van het ministerie van EZ een inventarisatie gemaakt van infrastructurele knelpunten in en tussen otterleefgebieden en van maatregelen die daar zouden moeten worden genomen. De betreffende knelpunten met mate van urgentie en mogelijke mitigerende maatregelen zijn beschreven in Alterra rapport 2513 (Kuiters & Lammertsma 2014).

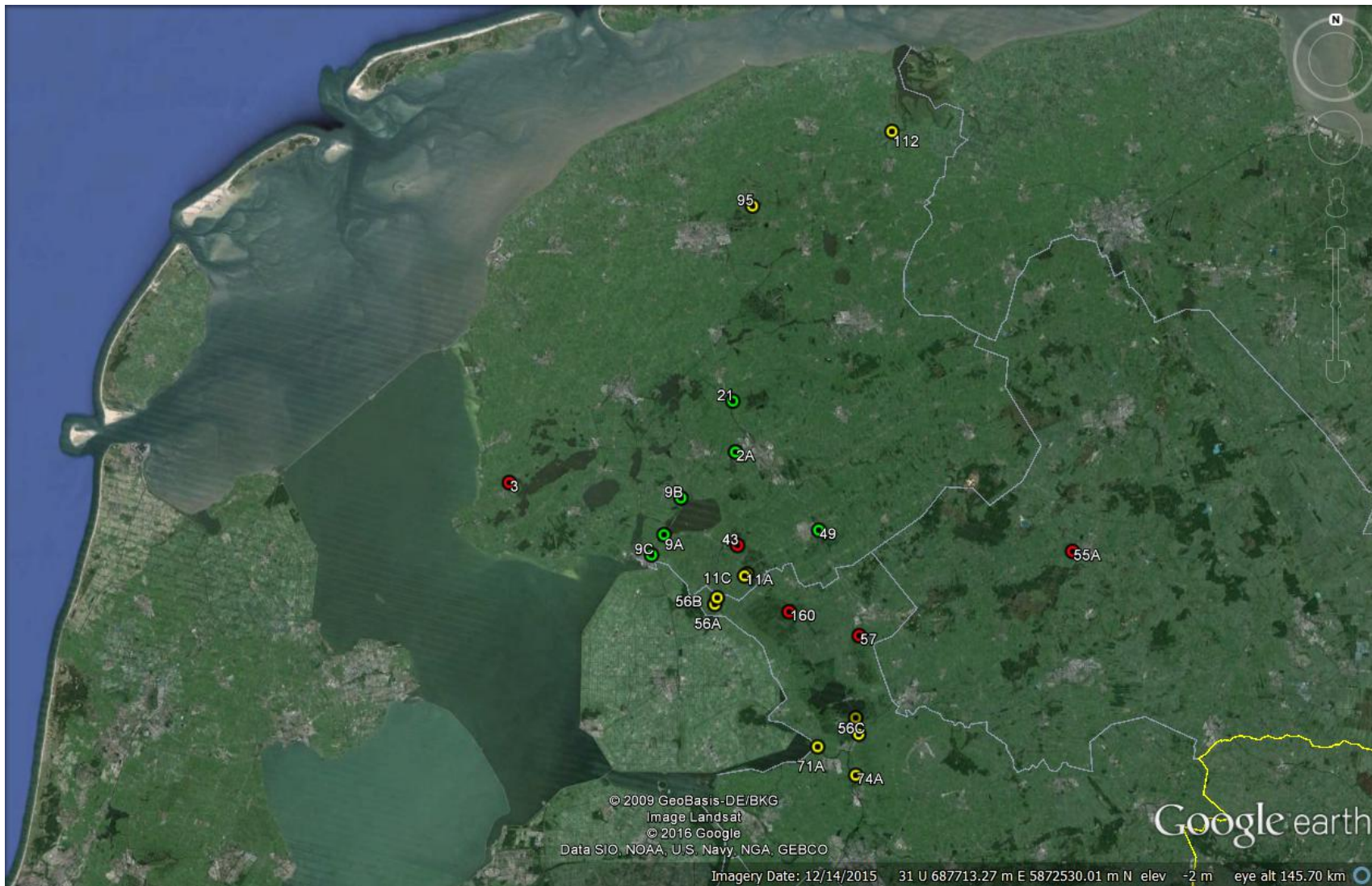
In het rapport wordt onderscheid gemaakt tussen 'bekende knelpunten' en 'overige knelpunten'. Bekende knelpunten zijn de 29 knelpunten zoals beschreven in eerdere rapporten van Alterra (van der Grift et al. 2006, Lammertsma et al. 2011, Jansman et al. 2011, Kuiters et al. 2012). Deze bekende knelpunten, voor zover gelegen binnen de huidige otterleefgebieden, zijn door Alterra in september 2013 bezocht en beoordeeld. Van deze bekende knelpunten zijn er zeven beoordeeld als zodanig urgent dat daar met hoge prioriteit maatregelen moeten worden genomen, omdat er al één of meer otters zijn doodgereden en de faunavoorzieningen nog steeds tekort schieten.

Daarnaast heeft Alterra op basis van luchtfoto's binnen en tussen de actuele leefgebieden locaties aangemerkt die een mogelijk knelpunt kunnen zijn voor de otter. Deze locaties zijn in oktober-november 2013 bezocht en beoordeeld. Dit heeft geresulteerd in 14 'overige knelpunten' die door Alterra als actueel en urgent zijn aangemerkt.

Volgens de gerechtelijke uitspraak in hoger beroep van 4 november 2014 moet de Staat ervoor zorgen dat:

- zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen één jaar na betekening van het rechtbankvonnis de zeven reeds bekende urgente knelpunten, zullen zijn opgelost.
- zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen twee jaar na 1 mei 2014 de overige urgente knelpunten (behalve knelpunten 21 en 95), zullen zijn opgelost;
- zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen drie jaar na 1 mei 2014 de overige urgente knelpunten 21 en 95, zullen zijn opgelost.

Het ministerie van EZ, directie Natuur & Biodiversiteit heeft Alterra gevraagd om de stand van zaken van de 21 urgente knelpunten in kaart te brengen.

Figuur 1. Ligging van de 21 urgente knelpunten (bron: Alterra rapport 2513). In kleur de verschillende wegbeheerders: groen: rijk (RWS); geel: provincies; rood: gemeentes.

Aanpak

Aan de hand van veldbezoeken op 2 en 3 februari 2016 is een beoordeling gemaakt van de stand van zaken van de in 2013 vastgestelde 21 meest urgente verkeersknelpunten voor de otter. Gekeken is of de betreffende knelpunten zijn opgelost. Indien dat niet het geval was is bekeken welke maatregelen er moeten worden genomen.

Met de betreffende overheden (Rijk/RWS, provincies en gemeentes) zijn de resultaten besproken en is informatie verkregen over de plannen en planning met betrekking tot het oplossen van de knelpunten die nog niet zijn opgelost. Over de rijkswegen is contact geweest met Francis Smeltekop (RWS), voor de provincie Friesland met Margriet Krijn, voor de provincie Overijssel met Bert Dijkstra en Jochem Huffmeijer, en voor de provincie Drenthe met Akke Kooij. Wat gemeentes betreft is overleg geweest met Kees Wielink (gemeente Midden-Drenthe), Sicco Popma (gemeente Sudwest Fryslân), Gert Ekkelenkamp (gemeente Steenwijkerland) en Jacco Landman (gemeente Weststellingwerf). Zie bijlage 1 voor informatie over contactpersonen.

Resultaten

De uitkomsten van de recente inventarisatie staan samengevat in tabel 1 en 2 voor respectievelijk de zeven 'reeds eerder bekende knelpunten' en de veertien 'overige knelpunten'. Februari 2016 was de stand van zaken dat van de 21 knelpunten er acht deels of geheel zijn opgelost. Van de overige knelpunten zullen er in de loop van 2016 nog eens zes worden opgelost en één op de wat langere termijn. Van de overige zes knelpunten is er één niet langer urgent, aangezien er al een aantal jaren geen otteractiviteit meer is waargenomen en aan de rand van het verspreidingsgebied ligt. Voor vijf knelpunten bestaan vooralsnog geen plannen voor mitigerende maatregelen.

Tabel 1. Zeven reeds bekende knelpunten met hoge urgentie.

Nr	Locatie	Status feb_2016	Planning
9A	A6 ter hoogte van Tjeukemeer, afslag 18 (Fryslân)	Deels opgelost	
9B	A6 ter hoogte van Tjeukemeer, afslag 19 (Fryslân)	Deels opgelost	
9C	A6 ter hoogte van Lemmer (Fryslân)	Opgelost	
2A	A7 ter hoogte van Oudehaske, afslag 25 (Fryslân)	Opgelost	
4B	N334 Blauwehandseweg (Overijssel)	Opgelost	
11A	N351 Pieter Stuyvesantweg ter hoogte van de Scheene (Fryslân)	Opgelost	
11C	N351 ter hoogte van Spanga (Fryslân)	Knelpunt	2016

Tabel 2. Overige knelpunten met hoge urgentie.

Nr	Locatie	Status febr_2016	Planning
43	Lemsterweg (Fryslân) (gemeente Weststellingwerf)	Knelpunt	geen?
49	A32 ter hoogte van Wolvega (Fryslân)	Knelpunt	geen
3	Heidenskipsterdyk (Fryslân) (gemeente Súdwest-Fryslân)	Niet meer urgent	
21	A32 ter hoogte van De Deelen (Fryslân)	Knelpunt	geen
95	N361 Trynwaldsterdyk (Fryslân)	Knelpunt	2016
112	N358 Sylsterwei (Fryslân)	Knelpunt	2016
56B	N351 Slijkenburgerdijk (Overijssel)	Knelpunt	2016
57	De Auken (Wieden) (Overijssel) (gemeente Steenwijkerland)	Opgelost?	geen
74A	N331 tussen Zwartsluis en Hasselt (Overijssel)	Knelpunt	planfase
160	Meenteweg (Overijssel) (gemeente Steenwijkerland)	Knelpunt	geen
71A	N331 tussen Zwartsluis en Vollenhove (Overijssel)	Deels opgelost	2016
56A	N351 Slijkenburgerdijk (Overijssel)	Knelpunt	2016
56C	N334 Zwartsluis-Beukerssluis (Overijssel)	Knelpunt	2016
55A	De Mussels (Drenthe) (gemeente Midden-Drenthe)	Opgelost	

Stand van zaken per knelpunt

Hieronder is per knelpunt in detail beschreven wat de huidige status is en in hoeverre de eerder voorgestelde maatregelen zijn uitgevoerd. In lichtblauw de informatie over het betreffende knelpunt zoals vermeld in Alterra-rapport 2513.

Knelpunt 9A A6 Lemmer-Joure, afslag 18 (Fr)

Nr	Prov	Weg	Locatie	Voorgestelde maatregelen
9A	Fr	A6 Lemmer-Joure	Tjeukemeer, afslag 18	Rasters verlengen voorbij plas Eesterga en rond de op- en afritten van N924 en N354; nieuwe faunabuiz; 2 x 1000 +200 m raster; zie verbeterplan Niewold & Bosma (2013b)

Status: **knelpunt is (deels) opgelost**

Beide zijden van de A6 zijn gerasterd over de volle lengte langs het Tjeukemeer. Extra faunabuizen zijn aangelegd. Alleen het hek (zie foto) moet nog worden aangepast met een sleep aan de onderzijde. Otters kunnen daar nu nog onderdoor. Dit is gemeld aan RWS. Inmiddels is ook het laatste stuk naar Lemmer in rasters gezet.

Knelpunt 9B   A6 Lemmer-Joure, afslag 19 (Fr)

Nr	Prov	Weg	Locatie	Voorgestelde maatregelen
9B	Fr	A6 Lemmer-Joure	Tjeukemeer, afslag 19	Rasters te kort bij N927; faunabuis bij viaduct Heide nu niet werkzaam; rasters verlengen 2x 400 m raster met nieuwe faunabuis iets noordelijker; zie verbeterplan Niewold & Bosma (2013b)

Status: knelpunt is (deels) opgelost

Beide zijden van de A6 zijn gerasterd tot afslag 19. Extra faunabuizen zijn aangelegd. Aandachtspunt blijft het punt waar de N927 (Tsjûkemarwei) de A6 kruist. Wissel loopt hier over de weg waar hard wordt gereden. Aanbrengen van een looprichel bij onderdoorgang van Sint Nykster Feart onder de N927 zou probleem kunnen oplossen, in combinatie met het verlengen van de rasters.

Toelichting provincie: De provincie zal deze tekortkoming meenemen in haar mitigatieplannen.

Knelpunt 9C A6 Lemmer-Joure, ter hoogte van Lemmer (Fr)

Nr	Prov	Weg	Locatie	Voorgestelde maatregelen
9C	Fr	A6 Lemmer -Joure	Ter hoogte van Lemmer	Rasters plaatsen richting Eesterga; alleen zinvol in combinatie met droge faunabuis onder A6

Status: **knelpunt is opgelost**
De A6 is voorbij het industrieterrein van Lemmer aan beide zijden uitgerasterd richting plas bij Eesterga.

Knelpunt 2A A7 Joure-Drachten, afslag 25 (Fr)

Nr	Prov	Weg	Locatie	Voorgestelde maatregelen
2A	Fr	A7 Joure Drachten	Oudehaske, afslag 25	Er ligt faunapassage maar rasters schieten te kort; rasters verlengen

Status: **knelpunt is opgelost**
Rasters zijn verlengd en er is een droge looprichel bij de faunapassage.

Knelpunt 4B N334 Steenwijk-Zwartsluis (Ov)

Nr	Prov	Weg	Locatie	Voorgestelde maatregelen
4B	Ov	N334 Steenwijk-Zwartsluis	Blauwehandse Weg; doorkruist De Wieden	Wel rasters, maar niet langs hele traject, op sommige stukken maar aan een zijde van de weg: gevaarlijk! Rasters aan beide zijde van de weg vanaf Belterwijde tot sluis; 2 x 1000 m; eventueel geluidsribbels aanbrengen.

Status: knelpunt is opgelost

Voorbij Belterwijde richting Zwartsluis is raster langs Blauwehandse Weg aan één zijde doorgetrokken. Op enkele plaatsen zijn fauna-uittreedplaatsen voor reeën. Deze zijn uitgerasterd waardoor wordt voorkomen dat otters hier de weg oversteken. Op dit traject zijn sinds december 2013 geen otters meer doodgereden.

Toelichting provincie: Voorjaar 2015 zijn er nog twee nieuwe faunabuizen onder de weg met geleidend raster aangelegd. Deze worden ook al door otters gebruikt. Rasters slechts aan één zijde van de weg doorgetrokken vanwege gebruik van andere zijde van de weg door vissers die hier ook hun auto parkeren. Richting het noorden is ook een bestaande buis watervrij gemaakt. Al met al zijn er op dit traject nu vier veilige passagemogelijkheden onder de weg door.

Knelpunt 11A N351 Kuinre Wolvega, ter hoogte van de Scheene (Fr)

Nr	Prov	Weg	Locatie	Voorgestelde maatregelen
11A	Fr	N351 Kuinre-Wolvega	Pieter Stuyvesantweg / brug over Scheene	Rasters te kort en deels kapot; verlengen met 4 x 75 m raster

Status: **knelpunt is opgelost**

Rasters zijn hersteld en verlengd en er is een droge faunapassage aanwezig in de vorm van een looprichel.

Knelpunt 11C   N351 Kuinre-Wolvega, ter hoogte van Spanga (Fr)

Nr	Prov	Weg	Locatie	Voorgestelde maatregelen
11C	Fr	N351 Kuinre-Wolvega	Pieter Stuyvesantweg / Spanga	Otterwissel kruist hier de weg; snelheidsbeperkende maatregelen

Status: **knelpunt is nog niet opgelost**

Hier is oktober 2014 een tweede slachtoffer gevallen. Nog geen verdere maatregelen genomen. Bij de brug over de Helomavaart is een groot deel van de bestaande rasters verwijderd (vanwege bouwactiviteiten), wat nu een gevaarlijke situatie oplevert. De looprichel, die eerder kapot was, is hersteld (zie foto).

Toelichting provincie: De provincie streeft ernaar dit knelpunt goed op te lossen (een groot deel van het beschikbaar gestelde budget gaat naar oplossen van dit knelpunt). Voor de N351 (Pieter Stuyvesantweg), die de Rottige Meenthe over de volle lengte doorkruist, is een rasterplan opgesteld, waarbij op meerdere plekken faunabuizen zullen worden aangelegd met geleidend raster. Dit moet nog grotendeels worden uitgevoerd. Op de meeste plaatsen moeten nog rasters worden aangebracht, evenals een aantal betonnen faunabuizen (diameter 40 cm). Uitvoering zal op korte termijn starten.

Knelpunt 43   Lemsterweg (Fr)

Nr	Prov	Weg	Locatie	Voorgestelde maatregelen
43	Fr	Lemsterweg	Jonkers of Hellemavaart langs Brandemeer	Moeilijk oplosbaar vanwege vissteigers; vraagt om veel klaphekken; misschien eerst knelpunt bij het Krompad oplossen (nr 42), waardoor dieren niet meer over land trekken; rasters aan kant van Brandemeer; andere zijde is agrarisch gebied

Status: **knelpunt is nog niet opgelost**

Op deze weg zijn tussen 2009 en 2011 drie otters doodgereden. Halverwege bevindt zich een stuw waar otters niet langs kunnen en dus over de weg moeten. Verkeersremmende maatregelen lijken de beste oplossing. Het is momenteel een 80-km weg en rechtheid van de weg nodigt uit tot hardrijden.

Toelichting gemeente: Hierover is contact geweest met Klaas Hallema van de gemeente Weststellingwerf. Hij heeft de kwestie voorgelegd aan de afdeling Ruimte van de gemeente. Jacco Landman, teamleider Beheer & Realisatie, afdeling Ruimte, gaat hier nadere informatie over verzamelen en **meldt nog terug.**

Knelpunt 49   A32 ter hoogte van Wolvega (Fr)

Nr	Prov	Weg	Locatie	Voorgestelde maatregelen
49	Fr	A32 ter hoogte van Wolvega	Klaverblad	Moeilijk oplosbaar
<p>Status: knelpunt is nog niet opgelost</p> <p>Het betreft hier de A32 bij het klaverblad, afslag 8. Na de rapportage in 2013 zijn dichtbij dit knelpunt in 2015 nóg twee slachtoffers gevallen: iets ten zuiden van klaverblad richting Steenwijk en iets verderop na het punt waar de A32 de Lindevallei kruist. Rasteren lijkt hier de enige oplossing. Het traject van de A32 tussen hmp 31 en 35 vraagt om maatregelen.</p> <p><u>Toelichting RWS:</u> Overleg gehad met Francis Smeltekop (RWS): heeft hier voorjaar 2014 veldbezoek afgelegd met Hans Bekker (RWS) en Harrie Bosma (Wetterskip) en hebben geconcludeerd dat klaverblad rasteren geen optie is vanwege op- en afritten.</p>				

Knelpunt 3   Heidenskipsterdyk (Fr)

Nr	Prov	Weg	Locatie	Voorgestelde maatregelen
3	Fr	Heidenskipsterdyk	Rasters nodig?	Rasters plaatsen
<p>Status: knelpunt is niet meer urgent</p> <p>In augustus 2013 is hier een otterwifje doodgereden. Het is niet zo duidelijk waarom het dier hier is doodgereden, aangezien er slechts aan een zijde van de weg water loopt, de Koudumervar. Er is hier al een aantal jaren geen otteractiviteit meer waargenomen (sowieso weinig otteractiviteit rond De Fluessen). De laatste verkeersslachtoffers in deze zuidwesthoek van Friesland dateren van 2013. Daarom stellen we voor om dit voorlopig niet meer als urgent knelpunt te beschouwen.</p> <p><u>Toelichting provincie:</u> Het knelpunt ligt dichtbij potentieel knelpunt (nr 4), op de plek waar de N359 de Koudumervar kruist en de Nije Feart in de Koudumervar uitkomt. De provincie gaat op dit punt mogelijk maatregelen nemen om de situatie voor de otter veiliger te maken (droge looprichel met raster). Als de doortrekmogelijkheden hier voor de otter veiliger worden, is de kans groot dat langs de Heidenskipsterdyk geen aanvullende maatregelen nodig zijn. Dat zal de toekomst moeten uitwijzen.</p> <p><u>Toelichting gemeente Súdwest Fryslân:</u> Deze informatie is besproken met Sicco Popma van de gemeente Sudwest Fryslân (24/02/2016). Hij zal over dit knelpunt contact onderhouden met de provincie.</p>				

Knelpunt 21   A32 ter hoogte van De Deelen (Fr)

Nr	Prov	Weg	Locatie	Voorgestelde maatregelen
21	Fr	A32 ter hoogte van De Deelen	Faunapassage onder weg door naar De Deelen??	kruist hier geen waterweg; maar hoe loopt natte verbinding tussen De Deelen richting Sneekermeer? Oplossing onduidelijk

Status: **knelpunt is nog niet opgelost**

Toelichting: In 2012 is hier één slachtoffer gevallen. Tussen de snelweg en de parallelle secundaire weg ligt een smalle rietgordel (met sloot). Knelpunt als zodanig is moeilijk precies te lokaliseren, maar dit deel van de A32 tussen Akkrum en Heerenveen ligt ter hoogte van de verbinding tussen De Deelen en het Sneekermeer. Er zou hier moeten worden nagedacht over ontsnippering- en inrichtingsmaatregelen om deze ecologische verbinding tot stand te brengen.

Toelichting Provincie en RWS: ligt in de buurt van MJPO-knelpunt (FR-02 Bokkumermeer/Grou en potentieel knelpunt 6). Oplossing in samenhang hiermee bekijken. Ook overleg gehad met Francis Smeltekop (RWS): heeft hier voorjaar 2014 veldbezoek afgelegd met Hans Bekker (RWS) en Harrie Bosma (Wetterskip) en hebben geconcludeerd dat niet duidelijk is waar en wat het probleem is.

Knelpunt 95   N361 Trynwaldsterdijk (Fr)

Nr	Prov	Weg	Locatie	Voorgestelde maatregelen
95	Fr	N361 Trynwaldsterdijk	Kruist De Ryd	Geen voorzieningen; lastig oplosbaar vanwege lage ligging weg; faunabuis niet goed mogelijk; rotonde aanleggen zal snelheid uit verkeer halen; voor uitgewerkt mitigatieplan zie Niewold & Bosma (2014)

Status: **knelpunt is nog niet opgelost**

Er zijn bij het knelpunt twee waarschuwingsborden geplaatst 'overstekende otter'. Eén bord staat echter op de verkeerde plek: bijna op/na de kruising van de weg met De Ryd. Het maakt de automobilisten in ieder geval bewust van de aanwezigheid van de otter. Verder zijn er nog geen voorzieningen getroffen.

Toelichting Provincie: It Fryske Gea gaat op korte termijn een faunabuis plaatsen en er zal door de provincie ook geleidend raster worden aangebracht. De planning is dat dit zomer 2016 zal gebeuren. Mogelijk komt er op termijn een robuustere voorziening met een brug aangezien op dit punt ook menselijke slachtoffers zijn gevallen.

Knelpunt 112 N358 Sylsterwei (Fr)

Nr	Prov	Weg	Locatie	Voorgestelde maatregelen
112	Fr	N358 Sylsterwei	Sluis-/stuwcomplex bij Dokkumerdiep/Dokkumer Zijlen	Barrière; zie rasterplan Niewold & Bosma (2013)
<p>Status: knelpunt is nog niet opgelost</p> <p>De stuw/sluis vormt een barrière en even ten noorden van het sluis/stuwcomplex is in 2013 een otter doodgereden. Volgens Niewold & Bosma (2013) kan de barrière het best worden opgelost met de aanleg van een faunabuis met geleidende rasters in de dijk onder de N358, direct ten zuiden van de sluis. De weg ter hoogte van de stuw/sluis lijkt niet heel gevaarlijk, omdat hier niet hard kan worden gereden (bebouwde kom, 60 km snelheidsbeperking). Zie voor verdere details het rasterplan van Niewold & Bosma (2013).</p> <p><u>Toelichting Provincie:</u> De provincie heeft het plan maatregelen uit te voeren conform het voorgestelde rasterplan met faunabuis. Het is nog niet bekend wanneer dit gaat gebeuren.</p>				

Knelpunt 56B N351 Slijkenburgerdijk (Ov)

Nr	Prov	Weg	Locatie	Voorgestelde maatregelen
56B	Ov	N351 Slijkenburgerdijk	Weg loopt parallel aan Linde en Nieuw Kanaal	Er ligt faunabuis maar raster aan westzijde te kort; zijde die op fietspad eindigt niet ideaal; Zou sloot moeten worden gegraven met geleidend raster richting faunabuis.

Status: **knelpunt is niet opgelost**

Er zijn hier nog geen verdere maatregelen genomen. Er ligt een faunabuis maar het raster aan de westzijde is nog steeds te kort. Vooral aan zijde van het fietspad zou meer geleiding moeten komen, aangezien otters hier de route van faunatunnel (die eindigt op het fietspad) naar de Linde moeilijk zullen kunnen vinden. Maar een oplossing is hier lastig vanwege het weiland.

Toelichting provincie: Voor 2017 staat hier groot onderhoud gepland aan de weg. Het raster aan westzijde zal worden verlengd (wordt in planning meegenomen). De suggestie om een sloot te graven richting faunabuis acht men niet uitvoerbaar, omdat de grond particulier eigendom is.

Knelpunt 57 De Auken (Ov)

Nr	Prov	Weg	Locatie	Voorgestelde maatregelen
57	Ov	De Auken (De Wieden)	Loopt parallel aan gracht	Weg uitrasteren tot aan kruising met Gasthuisdijk; lastig vanwege vele vissteigers; alternatief: verkeersremmende

				maatregelen (60 km) alternatief;
<p>Status: knelpunt (deels) opgelost (?) Op de weg kan hard worden gereden (twee slachtoffers in 2011 en 2012). Het is zeer de vraag of de ribbels die zijn aangebracht voldoende effectief zijn om nieuwe slachtoffers te voorkomen.</p> <p><u>Toelichting gemeente Steenwijkerland:</u> Na overleg tussen Provincie, gemeente en Natuurmonumenten is gekozen voor het aanbrengen van ribbels op de weg om de veiligheid voor otters te vergroten.</p>				

Knelpunt 74A N331 tussen Zwartsluis en Hasselt (Ov)

Nr	Prov	Weg	Locatie	Voorgestelde maatregelen
74A	Ov	N331 tussen Zwartsluis en Hasselt	Kruist verbinding tussen De Olde Maten en Zwarte Water	Geen voorzieningen langs hele traject; een of meerdere faunabuizen met geleidende rasters noodzakelijk
<p>Status: knelpunt is nog niet opgelost Er zijn hier nog geen maatregelen genomen. Bij de stuw is een droge looprichel onder de N331 aanwezig maar zonder geleidend raster.</p> <p><u>Toelichting provincie:</u> Voorlopig staat hier nog geen groot onderhoud gepland. Het plan is om hier twee faunabuizen onder de weg aan te leggen met geleidende rasters (het is nog onbekend wanneer dit zal gebeuren).</p>				

Knelpunt 160 Meenteweg (Ov)

Nr	Prov	Weg	Locatie	Voorgestelde maatregelen
160	Ov	Meenteweg	Lokkenpolder/Weerribben	Rasters moeten hersteld en verlengd/snelheidsbeperkende maatregelen noodzakelijk
<p>Status: knelpunt is nog niet opgelost Alleen ter hoogte van de faunatunnel is raster aanwezig (en gerepareerd). Rest van Meenteweg is nog niet gerasterd, ofschoon hier hard wordt gereden. Snelheidsbeperkende maatregelen zijn hier noodzakelijk. In periode 2008-2013 zijn hier drie slachtoffers gevallen.</p> <p><u>Toelichting gemeente Steenwijkerland:</u> Er zijn hier geen verdere acties ondernomen. Staatsbosbeheer onderschrijft de noodzaak van rasteren, of in geval dat praktische problemen geeft, er in ieder geval snelheidsbeperkende maatregelen worden genomen. Het laatste slachtoffer dateert van 2013.</p>				

Knelpunt 71A N331 tussen Zwartsluis en Vollenhove (Ov)

Nr	Prov	Weg	Locatie	Voorgestelde maatregelen
71A	Ov	N331 tussen Zwartsluis en Vollenhove	Gemaal Barsbeker	Wissel loop over de weg; rasters plaatsen? Valt nog te bezien welke maatregelen meest adequaat zijn.
<p>Status: knelpunt is deels opgelost Er is een faunabuis met geleidend raster aangelegd. Maar rasters zijn aan beide zijden van de weg te kort</p>				

(of sluit niet goed aan). Er loopt hier een wissel over de weg.

Toelichting provincie: Vanwege de aanwezige uitritten is het lastig om de rasters te verlengen. Het bestaande raster zal worden doorgetrokken op de plek waar deze nu niet goed aansluit.

Knelpunt 56A N351 Slijkenburgerdijk (Ov)

Nr	Prov	Weg	Locatie	Voorgestelde maatregelen
56A	Ov	N351 Slijkenburgerdijk	Weg loopt parallel aan Linde en nieuw Kanaal.	Op smalste plek in bocht zou raster moeten komen met faunabuis (zoals bij Slijkenburg; zie 56B)
<p>Status: knelpunt is nog niet opgelost Er zijn hier nog geen maatregelen genomen. De voorgestelde maatregel lijkt nog steeds de beste oplossing.</p> <p><u>Toelichting provincie:</u> De planning is om hier in de loop van 2016 een faunabuis aan te leggen. Wel lastig omdat het hier een waterkerende dijk betreft.</p>				

Knelpunt 56C N334 tussen Zwartsluis en Beukerssluis (Ov)

Nr	Prov	Weg	Locatie	Voorgestelde maatregelen
56C	Ov	N334 tussen Zwartsluis-Beukerssluis	Verbinding De Olde Maten-De Wieden	Faunabuis met geleidende rasters?
<p>Status: knelpunt is nog niet opgelost Er zijn hier nog geen maatregelen genomen. Slechts aan één zijde van de weg staan over een deel van het traject rasters. Hier zouden tenminste twee faunabuizen met geleidend raster moeten worden aangelegd bij de twee al aanwezige natuurvriendelijke oevers in het Meppelerdiep.</p> <p><u>Toelichting provincie:</u> Het betreft hier een waterkerende dijk, maar het plan is om hier in de loop van 2016 faunabuizen aan te leggen ter hoogte van de locaties waar natuurvriendelijke oevers aanwezig zijn. Het is een lastige situatie vanwege waterkerende dijk. Bij hoog water van het Meppelerdiep zou water in</p>				

de buis kunnen lopen. Hier wordt een oplossing voor bedacht. Gaat in uitvoering in de periode april-oktober 2016. Rasteren aan de noordkant van de N334 is lastig vanwege toegangswegen naar particuliere percelen. Op termijn gaan deze gronden naar Natuurmonumenten (worden toegevoegd aan De Wieden) en ontstaan er nieuwe mogelijkheden.

Knelpunt 55A De Mussels (Dr)

Nr	Prov	Weg	Locatie	Voorgestelde maatregelen
55A	Dr	De Mussels	Kruist Beilerstroom	Raster plaatsen; droge onderdoorgang?

Status: **knelpunt opgelost**

Er is een droge onderdoorgang onder brug, maar geleidend raster lijkt noodzakelijk, omdat hier hard wordt gereden. Onverharde weg naar visplas maakt het wel complex tenzij hier een toegangshek gemaakt kan worden. Overigens was hier nog steeds otteractiviteit.

Toelichting provincie en gemeente: Binnenkort wordt naast de bestaande brug een fietspad aangelegd, om deze weg veiliger te maken voor fietsers. De droge onderdoorgang op de bestaande brug zal worden aangepast om deze voor otters aantrekkelijker te maken. Er zal niet worden gerasterd en er worden verder geen snelheidsbeperkende maatregelen genomen. De klus wordt op korte termijn aanbesteed en gaat in 2016 in uitvoering (informatie van Kees Wielink, gemeente Midden-Drenthe en Akke Kooij van de provincie Drenthe).

Update mei 2016: Oevers zijn inmiddels aangepast (zie laatste foto) en daarmee is het knelpunt opgelost.

Nieuwe situatie na aanpassing oevers (mei 2016)

Verdere acties provincie Friesland

De provincie Friesland heeft besloten in principe naast de urgente knelpunten ook het merendeel van de overige (potentiële) knelpunten zoveel mogelijk op te lossen (Bijlage 2).

- In het kader van het project 'Centrale As' (tussen Dokkum en Drachten) zijn er meerdere faunapassages aangelegd, zoals bij De Falom.
- Andere knelpunten die in het kader van gebiedsontwikkeling rond de Centrale As worden aangepakt zijn: knelpunt 95 Westerdyk (zie p.19) en knelpunt 15 (bekeken zal worden of er een robuuste verbinding mogelijk is; budget voor de infrastructurele otterknelpunten en het budget van DCA worden bij elkaar gevoegd en It Fryske Gea kijkt of ze ook mee kunnen financieren).
- Ook knelpunt 89 wordt door de provincie opgepakt.
- Een aantal andere knelpunten (34 en 102) zullen minder belangrijk worden omdat de betreffende weg zal worden afgewaardeerd of verlegd als resultaat van het project Centrale As.
- Knelpunt 29 (potentieel knelpunt): is in studie, waarbij bekeken zal worden of de passeerplaats ook kan gaan functioneren t.b.v. dassen in het gebied.

Verdere acties provincie Overijssel

Ook de provincie Overijssel heeft besloten naast de urgente knelpunten ook diverse andere (potentiële) knelpunten aan te pakken. Maatregelen worden zoveel mogelijk afgestemd met gepland groot onderhoud van wegen.

- De afgelopen jaren zijn diverse knelpunten aangepakt, zoals bij Muggenbeet onder de N333 en bij de Roomslootbrug (knelpunt 161) waar nieuwe faunapassages zijn aangelegd. Waar de Friese weg het Noorddiep kruist is bij knelpunt 72 een droge looprichel gemaakt met geleidend raster en is daarmee als knelpunt opgelost.
- Het knelpunt bij het sluiscomplex bij het Ganzendiep bij IJsselmuiden (knelpunt 139) gaat aangepakt worden.
- Onder de N375 richting Meppel (weg in groot onderhoud) zal in de loop van 2016 een extra faunabuis worden aangelegd met rasters.
- Voor het gebied direct ten zuiden van Zwolle, waar de afgelopen jaren meerdere otters zijn doodgereden, is de provincie bezig om in overleg met andere partijen als ProRail, RWS, waterschappen en gemeentes de belangrijkste knelpunten in kaart te brengen en te zien welke maatregelen op korte termijn genomen moeten worden.

Conclusies en aanbevelingen

Van de 21 urgente knelpunten zijn er zeven deels of geheel opgelost (situatie februari 2016). Dat betreft vooral knelpunten langs de rijkswegen A6 en A7 in Friesland, waar tot voor kort veel verkeersslachtoffers vielen, en een aantal provinciale wegen in zowel Friesland als Overijssel. Voor nog eens zeven knelpunten langs provinciale wegen bestaan concrete plannen om deze op korte termijn (2016) op te lossen en een op de wat langere termijn, waarbij waar mogelijk wordt meegekoppeld met groot onderhoud aan wegen of andere infrastructurele aanpassingen. Eén knelpunt is niet langer urgent aangezien er al een aantal jaren geen otteractiviteit meer is waargenomen en deze aan de rand van het verspreidingsgebied ligt. Voor vijf knelpunten zijn nog geen mitigerende maatregelen genomen of gepland.

Voor de vijf knelpunten gelegen op gemeentelijke wegen, is er één in de aanbestedingsfase (De Mussels, 55), zijn op één weg ribbels aangebracht (De Auken, 57), zijn bestaande rasters hersteld (Meenteweg, 160) en is één knelpunt niet langer urgent (Heidenskipsterdyk, 3), omdat er al een aantal jaren geen otteractiviteit meer is waargenomen. Voor één gemeentelijk knelpunt bestaan nog geen plannen voor mitigerende maatregelen (Lemsterweg, 43).

De verwachting is dat de otterpopulatie zich de komende jaren ruimtelijk geleidelijk verder zal uitbreiden. Het is daarbij van belang om nieuwe urgente knelpunten te signaleren en deze informatie te delen met de verantwoordelijke wegbeheerders, zodat mitigerende maatregelen kunnen worden genomen om zo op deze locaties de kans op verkeersslachtoffers te minimaliseren.

Het langetermijndoel is een landelijk netwerk van otterleefgebieden die met elkaar zijn verbonden via ecologische verbindingen die zodanig veilig zijn dat het jaarlijkse aantal verkeersslachtoffers relatief beperkt blijft ten opzichte van de totale populatieomvang. Momenteel bedraagt die naar schatting 25% van de populatieomvang. Een halvering van dat percentage is vanuit oogpunt van de realisatie van een duurzame populatie wenselijk.

Literatuur

- Jansman, H.A.H., D.R. Lammertsma, H.P. Koelewijn, A.T. Kuiters (2011). De otter in Overijssel. Status en toekomstverwachtingen. Alterra-rapport. Wageningen. 25p.
- Kuiters, A.T., D.R. Lammertsma, H.A.H. Jansman en H.P. Koelewijn (2012). Status van de Nederlandse otterpopulatie na herintroductie. Kansen voor duurzame instandhouding en risico's van uitsterven. Alterra-rapport 2262. Wageningen. 54p.
- Kuiters, A.T. & D.R. Lammertsma (2014). Infrastructurele knelpunten voor de otter. Overzicht van verkeersknelpunten met mate van urgentie voor het nemen van mitigerende maatregelen. Alterra rapport 2513. Wageningen. 69p.
- Lammertsma, D.R., H.A.H. Jansman & A.T. Kuiters (2011). Advies over mitigerende maatregelen voor de otter in Friesland. Alterra-rapport 2104, Wageningen. 26p.
- Niewold, F. & H. Bosma (2013a). Lauwersmeer veilig voor otters. Analyse knelpunten en oplossingsgerichte voorstellen. Rapport NWI-OT2013-03; 10p.
- Niewold, F. & H. Bosma (2013b). Traject A6 Lemmer-Joure (FR12) gevaarlijke barrière voor otters. Analyse en voorstellen voor aanvullende mitigerende maatregelen. Rapport NWI-OT2013-04. 7p.
- Niewold, F. & H. Bosma (2014). Risicovolle oversteek otters N361 Trynwaldsterdyk bij Giekerk, Friesland. Notitie NWI-OT2014-01. 4p.
- Van der Grift, E.A., C.C. Vos, B.J.H. Koolstra & H. Kuipers (2006). Meerjarenprogramma Ontsnippering en de Natte As. Quick-scan ontsnipperende maatregelen in robuuste verbindingen. Alterra-rapport 1309, Wageningen.

Bijlage 1: Contactpersonen

Contactpersonen

Francis Smeltekop (RWS)	francis.smeltekop@rws.nl
Margriet Krijn (provincie Friesland)	m.krijn@fryslan.nl
Bert Dijkstra (provincie Overijssel)	aj.dijkstra@overijssel.nl
Jochem Huffmeijer (provincie Overijssel)	j.huffmeijer@overijssel.nl
Akke Kooij (provincie Drenthe)	a.kooij@drenthe.nl
Klaas Hallema (gemeente Weststellingwerf)	k.hallema@weststellingwerf.nl
Jacco Landman (gemeente Weststellingwerf)	j.landman@weststellingwerf.nl
Kees Wielink (gemeente Midden-Drenthe)	c.wielink@middendrenthe.nl
Sicco Popma (gemeente Súdwest Fryslân)	s.popma@sudwestfryslan.nl
Gert Ekkelenkamp (gemeente Steenwijkerland)	gert.ekkelenkamp@steenwijkerland.nl

Bijlage 2: Knelpunten provincie Fryslân

